

JA TIL FORTELLERFAKULTET

et høringsinnspill til organiseringen av audiovisuelt fakultet.

Dette høringsvaret er et personlig innspill fra min side, og er ikke et uttrykk for selskapet, institusjoner eller organisasjoner som jeg er knyttet til.

Fremtidens fortellinger.

En ny organisering av de audiovisuelle utdannelsene som ligger under Høgskolen i Innlandet bør debatteres og besluttes av en generasjon som skal leve med, og høste fruktene av de uteksaminerte studentene som gjennomfører disse. Det tok flere generasjoner før de første audiovisuelle utdannelser kom på plass i Norge, og det var en lang kamp for å få plass en filmskole. På Høgskolen i Lillehammer kom den første utdanningen på midten av 80-tallet, Filmskolen kom i 98 og på Hamar kom Spillskolen i 03.

Vår kamp var å få utdannelsene etablert og formet. Det har vi gjort basert på vår historikk, erfaringer, seire og nederlag, men vi er has beens, og jeg vil oppfordre i den videre prosess at man tenker fremover og lytter nøye til de stemmer hvis fremtiden tilhører. Og ikke bare lytter, men også søker viten om utvikling om fremtidens Fortelling – både innhold, form, stil, teknologi osv. Det bør også være en viktig del av beslutningsgrunnlaget for den fremtidige organiseringen. Fremtidens fortellinger tilhører de unge generasjoner.

Min bakgrunn.

Litt om meg og mitt ståsted for å ytre meg i denne debatten:

Jeg har vært i bransjen siden 80-tallet, og vært aktiv spillefilmprodusent siden 95 med over 40 spillefilmer på CV, fire dramaserier for skjerm, et utall kort- og novellefilmer, pluss noen dokumentarfilmer. Jeg har startet og etablert flere produksjonsselskaper, jeg har jobbet med de største distributører i Norden, solgt filmer internasjonalt og vunnet priser på festivaler m.m.

Jeg er en av de produsenter i Norge som har produsert mest, om ikke den som er den mest-produserende.

Jeg er professor, har undervist i snart 30 år, både TVF, Westerdahls og nå Filmskolen, vært medforfatter på førundersøkelse til et forskningsprosjekt – «Kunsten å undervise i Kunst» der vi undersøkte pedagogikken og undervisningen ved Den danske filmskolen, Dramatiska Institutet og ved TVF.

Og jeg var med i Gredeutvalget og bidragsyter til Grønnboka som la grunnlaget for Filmskolen.

Og jeg er levende opptatt av den audiovisuelle fortellingen, alt fra den initielle idé til det endelige møtet med publikum. Det er her jeg har mitt fokus.

Fortellerskolen i fokus.

Jeg har stor respekt for Jan Lindvik, og han skriver i et innlegg i Rushprint (13.09.23) at Filmskolens opprinnelige misjon var å være en Fortellerskole.

Det støtter jeg helt og holdent opp om. Fortellingen må stå sentralt i all audiovisuell produksjon. Hvis du ikke har noe å fortelle så har du heller ikke noe å formidle. Og da er fortellingen død. En fremtidig organisering av de audiovisuelle utdannelsene må ha dette i fokus, enten man er del av Filmskolen, TV-utdanningene, eller Spillskolen. Hvor mye diskuteres dette i den fremtidige organiseringen?

Jeg jobbet på Registudiet som det het den gang da Filmskolen ble etablert, og vi måtte endre navn til TVF. Vi benyttet samtidig sjansen til å utvide utdannelsen fra to til tre år. Det var motstand mot i TV-bransjen.

I Grønnboka ønsket vi å etablere en dokumentarutdanning ved Filmskolen. Det var det ikke råd til, og derfor etablerte vi en Dokumentarutdanning som en av to spesialiseringer ved TVF. Den andre var Flerkamera. Vi var sterkt inspirert av Den danske filmskolen (Ddf) som hadde utdannelser innenfor én- og flerkameraproduksjon. Vi hadde god dialog med Arne Bro som var en av tungvektene ved TV-utdannelsene. Disse linjene ble etablert ved skolen i 92, 26 år etter etableringen av Ddf. Kanskje et lite apropos i forhold til denne debatten?

Vårt fokus på utdannelsen ved TVF var nettopp fortellingen, og hvordan den kunne uttrykkes, utvikles og forskes i innenfor dokumentar og flerkamera. Vi hadde en pedagogikk som baserte seg på metodikken – krype, krabbe, gå, løpe – og med innføringer, personlig veiledning, evalueringer som viktige verktøy i undervisningen. Vi hadde intense opptaksprosedyrer med bl.a. personlig motivasjon og intervjuer for å sikre kvaliteten på studentkullene med bakgrunn i at vi skulle utdanne Fortellere. Vi jobbet tett med studentene, og svært mange av de som gjennomførte disse utdannelsene er toneangivende i bransjen i dag. Hvordan sikrer man dette ved TV-utdanningen og Spillskolen i dag?

Mange av filmutdanningene i verden er organisert som institutter eller avdelinger i en universitetsstruktur. Det er altså ingen motsetning mellom å være en god filmutdanning, en god TV(skjerm)-utdanning, spilleutdanning og å være organisert i en universitetsstruktur. Ei heller å ha en gradsstruktur som følger det akademiske. Vi må ikke se oss blinde på at en slik organisering er ødeleggende for utdanningene.

Den gangen vi skrev Grønnboka, fant vi ut at den perfekte lengden på filmutdanningen var 3,5 år. Det var dog umulig å få gjennom i forhold til Lånecassen, og derfor endte den på 3 år. Kanskje burde vi ha vært forutseende og kjempet for 4 års utdanning i stedet, og da skapt fundamentet for et bachelorstudium og en ettårig master. Det kunne ha løst mange av dagens utfordringer med masterutdanningen ved Filmskolen.

Dert viktigste ved verdens best rangerte film-og TV-utdanninger, og måten de er organisert på, er nettopp ikke organiseringen, men visjonen, ambisjonene, dedikasjonene til faglige- og administrative ansatte i å skape verdens beste fortellere. Det må være fokuset.

Anerkjenn motstanden og frykten.

Fra filmskolens faglige ansatte og studentene har jeg erfart stor motstand mot en ny organisering av de audiovisuelle utdanningene ved høgskolen. Det har vært

motstand mot prosessen, og det er frykt for hva resultatet blir og konsekvensene for filmskolens utdanninger og undervisning. Dette er som ventet. Det er både historisk betinget, med røtter tilbake i lokaliseringsdebatten, den gangen skolen ble lagt til Hil, og det er forståelig at en tanke eller et ønske som ikke er fødd eget miljø og organisasjon, men kommet fra et annet sted i organisasjonen, møter motstand. Det ligger vel som et premiss i enhver endringsledelse.

I tillegg er filmbransjen en utrolig konservativ bransje med få innovatører. Man opplever kanskje selv som innovativ når man jobber med prosjekter, men min erfaring er at det foregår lite innovativ tenking på strukturelle, organisatoriske, metodiske plan. Arbeidsmetodikken og -prosessene er stort sett de samme i dag som for 100 år siden.

Årsakene til dette er sammensatt, men en stor del skyldes nok en frilanskultur der man går fra oppgave til oppgave, og man sjeldent blir systematisk evaluert og/eller kritisert. I tillegg har man bygd opp en fagforbundkultur som ikke har noen strukturerte og metodiske kvalitative måleparametere for sine medlemmers arbeidsinnsats. Det hersker kun vilkårlig målesystem gjennom priser.

En slik kultur stimulerer ikke til dristighet og nysgjerrighet, men snarere til en frykt for det ukjente. Nettopp hva en ny organisering vil innebære. Og denne frykten drysser nedover, og angsten for å miste ting man tenker er hevdvunnet er større enn nysgjerrigheten på hva noe nytt kan bringe.

Det er svært få i bransjen som ser dette selv og det er aldri en diskusjon i bransjen, hverken organisatorisk, individuelt eller andre fora knyttet til bransjen. Likefullt er det dypt forankret.

I en prosess med en omorganisering, så er det viktig at man tar med seg disse parameterne i diskusjonen. Det er ikke noe man bare kimse av, eller avfeie som ikke-rasjonelt. Det må forstås og respekteres og bearbeides for å kunne imøtekomme denne motstanden.

Det er også en stor frykt for at Fortellerskolen blir svekket. Her er det kanskje gjort en for dårlig jobb på de andre utdanningene i å fronte hvor grunnleggende Fortellingen er hos dem. Hvor rotfestet er Fortellingen på TV-utdanningene og på Spillskolen? Hvilke verdier forfekter man i Fortellingene her? Hvilket grunnsyn jobber man med? Hvor tett på eller langt unna er det filmskolens visjon om Fortellingen? Er disse spørsmålene levende og blir de dynamisk debattert eller har de blitt utvannet og/eller forsvunnet med badevannet? Uansett må dette løftes og formuleres til en felles visjon dersom man skal kunne oppleve en faglig identitet.

Filmskolen definerer seg som en kunstutdanning. TV-utdanningen og Spillskolen betraktes som fagutdanninger. Kan det forenes eller det to kulturer som står mot hverandre?

Går man tilbake i tid, så er det riktig, men ser man i dag så er det langt mer sammenfall enn krefter som jobber mot hverandre. Konsumet av audiovisuelle fortellinger vokser, og tilgjengeligheten på produksjons- og distribusjonsmulighetene er blitt allemannseie. Er det ikke dette som er den store utfordringen? Hvordan skal vi som er i bransjen kunne lage noe som er elevvert og opphøyd i forhold til dette på det

nærmeste kinolerretet og den minste skjerm? Det krever både kunstnerisk nysgjerrighet og dristighet, og profesjonelt faglig håndverk. Så ja til det kunstneriske.

Filmskolen er også redd for sin autonomi, og det har de vært siden oppstarten. Filmutdanningen er en av Norges dyreste utdannelser, slik filmutdannelsene er i alle land. Det krever store ressurser for å utdanne en utøvende innenfor faget. Man kan ikke masseutdanne et kunstnerisk talent. Da må i alle fall pedagogikken og metodikken endres. En fremtidig organisering må respektere dette.

Dog har jeg erfart i undersøkelser at det viktigste kriteriet for å skape sterke filmforteller er å ta opp de riktige talentene. Undervisningen er mer underordnet, men studentsamhandling og -utbytte, og kraften i å dyrke sitt eget talent, resulterer i markante filmfortellerstemmer.

Et annet aspekt ved autonomien er åremålsstillingene. Det var et krav fra bransjen fra start av at skolen skulle ha åremålsstillinger. Det handlet om bransjetilhørighet og frykten for den dårlige lærer. Slik var situasjonen den gang. Nå er det uteksaminert mange kull fra skolen. Skal alle disse være utøvende eller kunne noen av de bli utrolig gode pedagoger? Ved DI og Dfs er det fastansatte lærere. Hvor viktig er åremålsstillingene? Og hvor kostbare er de for en utdanning?

Hvordan kan man sikre autonomi i en fremtidig organisering? Kan dette skje ved at man har styrer, faglige nettverk etc. med oppgave å ivareta dette aspektet?

Endelig bør aldri en ny organisering utspringe fra et behov for praktiske, og/eller institusjonelle, toppstyrte årsaker. Det er dømt til å møte en vanskjebne. Det skal komme som sidegevinst ved en slik organisering.

Behovet må være forankret i en felles visjon og et felles grunnsyn.

Løft ambisjonene.

Hvorfor er ambisjonen til rektor at den nye organisasjonen kun skal bli ledende i Norden? Ja, det er gode utdanninger på området i Norden, men man kunne løfte blikket og sette seg høyere mål. Hvorfor ikke bli de verdensledende fortellerutdannelser innenfor drama, en- og flerkamera, spill, og beslektede distribusjonsformer.

Hva slags visjon skal formuleres for å romme denne ambisjonen?

Hvilke muligheter rommer dette for å kunne forske og prøve ut de fortellinger som fremtiden krever? Ikke bare på den praktiske undervisningen, men også i et forskningsmessig laboratorium der de faglige ansatte samarbeider og utprøver ideer og teorier som det ikke er plass til i det daglige arbeidet. Kanskje kan også bransjen være oppdragsgiver for forskningsprosjekter?

Ved Ddf ble TV-utdanningene en realitet i 92, 26 år etter at skolen ble startet opp. Finnes det noe man kan lære og erfare fra den prosessen som lå bak den beslutningen? Det kan være allerede nå og i den prosessen som vil komme etter at høringsfristen er ute.

Finnes det andre steder man kan hente erfaringer?

En ny organisering må komme studentene til gode. Det er de som hovedproduktene i skolens produksjon. Vil en samling av administrative, tekniske, areal, faglige

ressurser m.m. generere gevinster som igjen kan pløyes tilbake til utdanningene for å skape enda bedre fortellere?

Jan Lindvik beskriver leirbålfortellingene som urfortellingene. Det er viktig å trekke oss tilbake dit og menneskets grunnleggende behov for å formidle. Like viktig er det å se fremover og inn mot fremtidens leirbål. Hvordan ser de ut? En ny organisering av de audiovisuelle utdannelsene ved Hinn må ha et krav til seg om å ville se for seg slike scenarier 25 år frem i tid, 50 år frem i tid.

Uten et slikt perspektiv lager man ikke utdanninger som rommer fremtidens fortellinger for de unge generasjoner. Målet må være å skape et inspirerende fremtidsrettet fortellerfakultet.

75%

Jeg stiller meg ofte spørsmålet: Når er det perfekte tidspunkt for å treffe en riktig beslutning? Hvor mange parametere skal være på plass? Hvor sikker skal jeg være for at dette ikke går galt? Osv.

Selvfølgelig ønsker jeg alltid å være 100% sikker. I de få tilfellene som jeg har vært det, har det som regel likevel gått galt. Kanskje skyldes det at man kan bli for sikker i sin beslutning, og derved mister den det magiske som ligger i det usikre.

Jeg diskuterte dette med en venn av meg, og hun sa at den perfekte beslutning treffes når du er 75% sikker at det er en god beslutning. Derfra handler alt om å optimalisere.

Hvorfor skriver jeg dette?

Fordi, en diskusjon som sammenslåing, omorganisering, omstrukturering osv. av disse utdanningene har pågått i tiår. Det er utrolig ressurskrevende og belastende for fagmiljøene, studentene, institusjonen og bransjene. Derfor bør det fattes en beslutning nå.

Etterpå handler det kun om å optimalisere.

Lillehammer/Oslo, september23

Finn Gjerdrum
Professor og Produsent